

Embassy of the Republic
of Lithuania to the
Republic of Moldova

Apărarea dictionar de buzunar

Chișinău, 2022

APĂRAREA

DICȚIONAR DE BUZUNAR

Dicționarul a fost realizat în cadrul proiectului *Consolidarea rezilienței față de dezinformare de către societatea civilă*, desfășurat cu sprijinul Ambasadei Republicii Lituania în Republica Moldova și Cooperarea Lituaniană pentru Dezvoltare. Scopul proiectului presupune contracararea dezinformării în domeniul securității și apărării prin dezvoltarea capacității societății civile de identificare a informației veridice și combatere a stereotipurilor în domeniul apărării, sporirea culturii de securitate de către societatea civilă și oferirea unor expertize la diverse subiecte de securitate și apărare.

Publicația are drept scop elucidarea termenilor din domeniul apărării, care sunt cel mai des supuși interpretării greșite și/sau dezinformării. Dicționarul cuprinde și termeni care au conexiuni cu securitatea națională pentru a oferi un cadru comprehensiv al domeniului de apărare. Termenii au fost definiți de către grupul de autori în conformitate cu legislația în domeniu și literatura de specialitate.

Grupul de autori: Natalia ALBU, Gheorghe OARZA, Elena MĂRZAC, Aurel FONDOS, Rodica PANȚA

Redactor: Lucia GROSU

Descriere CIP a Camerei Naționale a Cărții

PREFĂȚĂ

Actualul mediu de securitate este într-o formă de schimbare și poate fi caracterizat cu noi terminologii și definiții specifice acestuia. Dicționarul de termeni în domeniul apărării naționale încorporează într-o formă sistemică cunoștințele respective și vine să pună în practică noțiunile teoretice pe larg întrebuițate în discursurile politice, academice, dar și în societate. Acesta are ca temei studiile actuale, interpretările în documentele de politici naționale, oferind în același timp propriile opinii cu privire la unele elementele abordate în lucrare.

Importanța acestui dicționar se manifestă prin perceperea tot mai profundă, în societate, atât la nivel teoretic, cât și practic, a securității statului și a garanțiilor pe care aceasta trebuie să le asigure cetățeanului pentru un prezent și viitor pașnic, sigur și prosper. După conflictul armat din primăvara – vara anului 1992, societatea moldovenească conștientizează nevoia de siguranță, care este și mai actuală după ce Federația Rusă a declanșat războiul împotriva Ucrainei, cu reflecție directă asupra securității regionale, în general, și a Republicii Moldova, în particular.

Republica Moldova are dreptul la autoapărare și la asigurarea securității militare prin toate mijloacele de care dispune, considerând legal și necesar de a avea Forțe Armate pentru apărarea suveranității, independenței și integrității teritoriale, anihilarea conflictelor armate și a altor acte de violență din interiorul țării, care periclitează ordinea constituțională. În acest sens, Forțele Armate ale Republicii Moldova reprezintă voința poporului de a fi apărat și sunt de proveniență constituțională. Sistemul de securitate și apărare în Republica Moldova se construiește pe principiul suficienței defensive și se află într-un proces de transformare, care derivă din nevoia de a se adapta, pe de o parte, la evoluția mediului de securitate, precum și, pe de altă parte, la necesitatea de a asigura un echilibru, într-o manieră cât mai eficientă, între nevoile de securitate și apărare ale statului și resursele disponibile. Iar nivelul de acceptabilitate a necesității unor cheltuieli militare sporite va crește în măsura în care vor fi puse în aplicare acțiunile desfășurate la nivel de politică de stat, privind dezvoltarea unei culturi suficiente de securitate și apărare națională în cadrul societății moldovenești.

Din aceste considerente, pentru clasa politică, societatea civilă și cetățeni, ca subiecți ai controlului civil, este nevoie de o schimbare a opticii percepției de la supravegherea Forțelor Armate la susținerea lor, pentru ca ele să corespundă capacităților necesare de executare a sarcinilor constituționale

pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale.

În general, controlul civil democratic asupra Forțelor Armate ar trebui să asigure dezvoltarea și implementarea eficientă a politicii militare, să crească capacitatea de luptă a armatei, să consolideze legătura dintre armată și societate, să crească potențialul de menținere a păcii și să prevină militarizarea țării, să asigure un echilibru între securitatea militară fiabilă și capacitățile economiei, să rezolve cu succes sarcinile constituționale de apărare a independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

De altfel, Republica Moldova a primit statutul de țară candidat la Uniunea Europeană, care, printre criteriile luate în considerare pentru admiterea de noi state membre, face din controlul civil democratic asupra sectorului de securitate un imperativ. Astfel, atât clasa politică, cât și societatea civilă au nevoie de o înțelegere corectă a terminologiei militare și noțiunilor legate de asigurarea apărării naționale, pentru realizarea angajamentelor politice, dar și a obligației cetățenești prin prisma controlului civil democratic al sferei militare.

Din această perspectivă, dicționarul este o sursă de informații utile pentru popularizarea culturii de securitate și apărare națională în societate, care permite înțelegerea locului și rolului cetățeanului în sistemul apărării naționale, cu formarea unei atitudini și responsabilități a protecției personale, de grup și statale față de riscuri, amenințări, vulnerabilități, agresiuni reale și potențiale. Includerea în dicționar a noțiunilor ce descriu responsabilitățile instituțiilor care gestionează securitatea la nivel internațional și național, precum și a instrumentelor prin care acestea își realizează atribuțiile oferă posibilitatea înțelegerii caracterului complex al aspectului securității.

Toate acestea contribuie la formarea rezilienței față de acțiunile de dezinformare, înțelegerea obiectivă a mediului de securitate și apărare națională, susținerea conștientă de către cetățeni a politicilor de consolidare a sistemului de securitate, dar și la conștientizarea necesității de dezvoltare și promovare a unor comportamente proprii, necesare apărării individuale sau statale în fața pericolelor interne sau externe.

Ion Coropcean, gen. div. (rez.), doctor în științe politice, Agenția pentru Știință și Memorie Militară

CUPRINS

PREFAȚĂ 6

PARTEA I. TERMENI ȘI NOȚIUNI 8

PARTEA II. PROCESE, MECANISME ȘI INSTITUȚII
DIN DOMENIUL APĂRĂRII 25

PARTEA III. COMPETENȚE INSTITUȚIONALE ÎN
DOMENIUL SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII NAȚIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA 32

PARTEA I. TERMENI ȘI NOȚIUNI

Acțiune de apărare – formă de bază a acțiunilor de luptă, care are scopul de a zădărnici ofensiva inamicului, a-i provoca pierderi cât mai mari, a păstra cu fermitate pozițiile încredințate, a câștiga timp și a crea condițiile necesare pentru trecerea la acțiuni militare ofensive în scopul eliberării teritoriului ocupat. [*Legea cu privire la apărarea națională*. LEGE Nr. 345 din 25.07.2003. În: Monitorul Oficial Nr. 200-203 din 19.09.2003]

Actul terorist – provocarea unei explozii, a unui incendiu sau săvârșirea altei fapte care creează pericolul de a cauza moartea ori vătămarea integrității corporale sau a sănătății, daune esențiale proprietății sau mediului ori alte urmări grave, dacă această faptă este săvârșită în scopul de a intimida populația unui stat ori o parte din ea, de a atrage atenția societății asupra ideilor politice, religioase ori de altă natură ale făptuitorului sau de a sili un stat, o organizație internațională, o persoană juridică sau fizică să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni, precum și amenințarea de a săvârși astfel de fapte în aceleași scopuri, se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani. [*Codul penal al Republicii Moldova*, art. 278. COD Nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195 din 14.04.2009]

Activitate teroristă (activități teroriste) – activități care includ: (-) planificarea, pregătirea, tentativa de săvârșire și săvârșirea unui act terorist sau a unei alte fapte ce constituie infracțiune cu caracter terorist; (-) constituirea unei formațiuni armate ilegale, a unei organizații criminale, a unui grup organizat în scopul săvârșirii uneia sau mai multor infracțiuni cu caracter terorist; (-) recrutarea, favorizarea, înarmarea, instruirea și utilizarea teroriștilor; (-) ralierea la organizațiile teroriste sau participarea la activitatea acestor organizații; (-) finanțarea pregătirii sau comiterii unui act terorist ori a unei alte infracțiuni cu caracter terorist, finanțarea unei organizații teroriste, a unui grup terorist sau a unui terorist, precum și acordarea de sprijin acestora pe alte căi; (-) acordarea de suport informațional sau de alt ordin în procesul planificării, pregătirii sau comiterii unui act terorist ori a unei alte fapte ce constituie infracțiune cu caracter terorist; (-) instigarea în scop terorist, justificarea publică a terorismului, propaganda ideilor terorismului, răspândirea de materiale sau informații ce îndeamnă la activități teroriste sau îndreptătesc desfășurarea unor astfel de activități; (-) oricare dintre acțiunile menționate efectuate prin intermediul sistemelor informaționale și ale rețelelor de comunicații electronice etc. [*Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului*. LEGE Nr. 120 din 21-09-2017 În: Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 614 din 20.10.2017]

Agresiune armată – folosirea forței armate de către un stat împotriva suveranității, integrității teritoriale sau independenței politice a altui stat sau orice alt mod incompatibil cu Carta Națiunilor Unite (art. 1).

Alertă – Semnul / semnal prin care se anunță apropierea unui pericol iminent; alarmă.

Amenințare – intenție de a face rău cuiva pentru a-l intimida sau pentru a obține ceva. Sursa declanșatoare a amenințărilor poate fi provocată de cineva sau ceva din exterior care manifestă intenții ostile față de cel pe care îl țintește.

Amenințare asimetrică – amenințare din partea unui actor statal sau nonstatal care utilizează metode și mijloace neconvenționale, ce presupun costuri mici în raport cu impactul major pe care îl pot produce, exploatează vulnerabilitățile unui stat și evită confruntarea directă cu forțele acestuia, considerate superioare. [*Strategia militară*. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

Amenințare cu caracter militar – tip de amenințare la adresa securității naționale, ce reprezintă un pericol potențial, exprimat prin acțiuni sau intenții ostile cu caracter militar, care pot avea ca finalități agresiuni militare interne și/sau externe, manifestate inclusiv prin atacuri militare convenționale, acțiuni separatiste, terorist-diversioniste (sabotaje, blocări ale obiectivelor civile și militare), acțiuni violente de destabilizare a statului de drept și a democrației constituționale, presiuni militare, blocade etc. [*Strategia militară*. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

Amenințare hibridă – tip de amenințare din partea unui adversar statal sau nonstatal (indivizi, grupări), care utilizează, conjugat și într-o manieră adaptivă (rapid, dinamic), metode și mijloace convenționale și neconvenționale (de ordin politic, militar, diplomatic, economic, cibernetic, informațional etc.) pentru a-și realiza obiectivele stabilite. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Apărare cibernetică – ansamblu de măsuri proactive și reactive, prin care se asigură confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, autenticitatea și nerepudierea informațiilor în format electronic, în cadrul resurselor și serviciilor publice sau private, din spațiul cibernetic. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Apărare colectivă – angajamentul tuturor statelor de a se apăra reciproc de o agresiune externă. Conceptul se referă la practica în care statele convin să colaboreze pentru a îndepărta o amenințare de la un inamic identificat (fie real sau potențial). Această colaborare este de obicei sub forma unor relații de alianță, coaliții sau pacte de asistență reciprocă, care au ca scop descurajarea potențialului agresor. Cele mai cunoscute aranjamente de apărare colectivă sunt: Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Pactul de la Varșovia (și-a încetat existența în martie 1991) și Organizația Tratatului din Asia de Sud-Est (SEATO). „Dreptul inerent la autoapărare individuală sau colectivă” este recunoscut în articolul 51 din Carta Națiunilor Unite.

Apărare națională – ansamblu de măsuri, dispoziții și activități, adoptate și desfășurate de către stat în scopul de a garanta suveranitatea, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională, împotriva oricărei forme de agresiune. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Arme neletale – arme destinate pentru a incapacita sau respinge personalul fără a provoca moartea sau rănirea permanentă a acestuia, precum și pentru a dezactiva echipamentele inamicului cu pagube minime pentru mediul înconjurător. Armele neletale au fost concepute pentru acele intervenții în care folosirea armelor clasice, convenționale este fie ineficace, fie inoportună: stoparea fenomenului terorist și a crimei organizate, controlarea grupărilor radicale, a punctelor de trecere a frontierei, a cartelurilor traficantilor de droguri etc.

Arme și muniții neletale – armele și munițiile destinate pentru un scop utilitar sau pentru agrement ori autoapărare, confecționate astfel încât, prin utilizarea lor, să nu se cauzeze moartea persoanelor; sunt asimilate acestei categorii și armele vechi.

Artă militară – parte a științei militare care studiază teoria și practica pregătirii și ducerii acțiunilor de luptă și ale războiului în ansamblu.

Atac – Agresiune împotriva unei persoane, unui stat etc. Ofensivă a unor forțe armate care urmărește nimicirea sau prinderea inamicului și distrugerea unor obiective ale acestuia; în special, moment culminant al acestei ofensive.

Atacuri (operații) informaționale – acțiuni mediatice/informaționale ostile, efectuate de actori interni și/sau externi, care au drept scop periclitarea capacității sistemului național de apărare de a reacționa adecvat la evoluția

amenințărilor cu caracter militar, prin destabilizarea situației politice din țară, negarea dreptului la apărarea militară a țării, negarea legitimității sau micșorarea credibilității întregului sistem de apărare sau a unor componente ale acestuia. [Strategia militară. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

Atacuri cibernetice – orice tip de acțiune ofensivă referitoare la sistemele informaționale, infrastructura, rețelele informatice și/sau terminalele digitale personale cu intenția de a fura, a modifica, a bloca accesul/distruge datele sau a distruge un anumit obiectiv. [Strategia militară. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

Autoajutorare – actul sau starea de a oferi mijloacele de a ne ajuta, fără a se baza pe asistența altora.

Capabilitate – produsul unor măsuri și acțiuni, care cuprinde elemente de doctrină, organizare, comandă, pregătire și instruire, dotare, infrastructură, personal și interoperabilitate, necesare pentru îndeplinirea unui obiectiv și obținerea efectului dorit. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Capacitate de apărare – totalitatea posibilităților economice, umane, tehnico-științifice, moral-politice, militare și de altă natură de care dispune statul pentru a-și asigura apărarea intereselor sale fundamentale, prin a căror mobilizare și utilizare se asigură forța necesară și capabilă de a da o ripostă adecvată oricărui agresor. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Capacitate militară – stare potențială de care poate dispune statul la un moment dat, din punct de vedere militar, privind dotarea, organizarea, echiparea, factorul uman și gradul de pregătire pentru executarea unei riposte armate (acțiuni militare). [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Capacitate operațională – potențialul unei unități (structuri militare), asigurat din timp sau crescut în urma aplicării unor ordine sau indicative operative, în vederea desfășurării acțiunilor militare în conformitate cu scopul pentru care a fost creată unitatea respectivă. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Conflict – opoziție, dezacord sau incompatibilitate între două sau mai multe părți. Conflictul poate fi nonviolent sau violent. Conflictul poate lua mai multe forme: (-) după spațiul lui de manifestare poate fi extern sau intern; (-) după manifestarea în timp: spontan sau de durată; (-) după dimensiunea lui sau numărul celor implicați: *interpersonal*, *intergrupala* sau *interstatală*; *bilateral* sau *multilateral* etc. De asemenea, conflictul poate avea caracter religios, etnic, ideologic etc.

Conflict internațional – o contradicție gravă de interese dintre state, care riscă să se transforme într-o acțiune unde se utilizează forța (este vorba de un eventual război). Pentru a caracteriza conflictele internaționale se folosește o terminologie respectivă: „ostilitate”, „luptă”, „criză”, „confruntare armată” ș. a.

Conflict înghețat – situație în care confruntarea armată a încetat, dar nu a fost urmată de un tratat de pace sau alte soluții politice care au pus capăt, formal, conflictului. În consecință, războiul poate relua în orice moment, creând și menținând astfel un mediu de nesiguranță și instabilitate.

Comunicare strategică – ansamblu coordonat de acțiuni și inițiative, care au drept scop transmiterea informațiilor veridice ce vor influența publicul de referință, astfel încât instituția (comunicatorul sau emițătorul) să-și realizeze obiectivul în interesul național. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Concepție manevrieră – abordare prin care se urmărește înfrângerea voinței adversarului de a lupta și dezorientarea acestuia prin crearea schimbărilor rapide de situații, prin surprindere și decepționare, precum și prin concentrarea puterii de luptă împotriva punctelor sale slabe. Concepția urmărește dezorganizarea dispozitivului forțelor adverse, asigurând concomitent libertatea de acțiune a forțelor proprii. [*Strategia militară*. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

Control democratic asupra sistemului național de apărare – o serie de mecanisme, proceduri, legi, standarde și tradiții, prin care se exercită autoritatea politică civilă (examinarea și supravegherea procesului decizional), de către instituțiile împuternicite, asupra componentelor sistemului național de apărare. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Criză – fază în evoluția unei societăți marcată de mari dificultăți (economice, politice, sociale etc.); perioadă de tensiune, de tulburare, de încercări (adesea

decisive) care se manifestă în societate. De asemenea, criza poate fi un eveniment major, imprevizibil care poate conduce la efecte negative, chiar și catastrofice. Criza poate avea caracter economic care se manifesta prin stagnare și perturbare a vieții economice. Alte forme: (-) *criză de guvern* (sau *ministerială*) – interval de timp (caracterizat prin agitație și frământare politică) între demisia unui guvern și formarea guvernului următor; (-) *criză de produse* - lipsă de mărfuri pe piață ș.a.

Criză pandemică – situație de criză provocată de pandemie care apare pe o arie geografică largă (cum ar fi mai multe țări sau continente) și care afectează de obicei o proporție semnificativă a populației, cu răspândire bruscă a unei boli, ceea ce duce la rate ridicate de mortalitate în anumite cazuri.

Criză energetică – situația în care necesarul de energie nu poate fi acoperit datorită diminuării resurselor de petrol, cărbune, energie electrică. Apare o creștere a prețului resurselor energetice și implicit o mărire a prețului produselor, datorată cheltuielilor suplimentare.

Criză umanitară (sau uneori un dezastru umanitar) – un eveniment singular sau o serie de evenimente care amenință în ceea ce privește sănătatea, siguranța sau bunăstarea unei comunități sau a unui grup mare de persoane. Crizele umanitare se pot manifesta în contextul unor conflicte armate, epidemii, foamete, dezastre naturale, crize energetice și alte urgențe majore. Dacă o astfel de criză provoacă mișcări mari de oameni, ar putea deveni și criză a refugiaților. Din aceste motive, crizele umanitare sunt adesea interconectate și complexe, și mai multe agenții naționale și internaționale joacă un rol în repercușiunile incidentelor.

Cultură de securitate și apărare – totalitatea valorilor, normelor, atitudinilor sau acțiunilor care determină înțelegerea și asimilarea, la nivelul societății, a conceptului de securitate și apărare, precum și a derivatelor acestuia (securitate și apărare națională, securitate internațională, insecuritate, politică de securitate și apărare etc.). Acest concept are un scop educativ prin dezvoltarea unei atitudini cu rol preventiv pentru societate în vederea apărării și protecției personale, de grup și statale față de riscuri, amenințări, vulnerabilități, agresiuni reale și potențiale. Modul de raportare a cetățenilor la domeniul de securitate și apărare are un rol esențial în gestionarea evoluțiilor mediului intern și internațional de securitate. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Demilitarizare – distrugere a instalațiilor militare și interzicerea de a construi altele noi, precum și interzicerea de a menține forțe armate pe un anumit teritoriu.

Evidența militară a cetățenilor este o parte componentă a sistemului general de stat de evidență și analiză a resurselor umane și materiale necesare pentru apărarea Patriei. Bărbații sunt luați în evidența militară la atingerea vârstei de 16 ani și excluși din evidența militară la atingerea vârstei-limită de aflare în rezervă sau în alte cazuri prevăzute de prezenta lege. Femeile sunt luate în evidența militară numai în cazul trecerii lor în rezervă după îndeplinirea serviciului militar prin contract și excluse din evidența militară la atingerea vârstei-limită de aflare în rezervă sau în alte cazuri prevăzute de prezenta Lege. [Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei. LEGE Nr. 1245 din 18.07.2002. În: Monitorul Oficial Nr. 137-138 din 10.10.2002]

Echipele (mijloace speciale) militare neletale – obiecte, muniții, echipamente, substanțe chimice, substanțe lacrimogene și colorante, dispozitive audiovizuale de influență psihologică, mijloace de stopare forțată a unităților de transport, mijloace de transport, utilaje și tehnică militară, folosite pentru apărarea pasivă sau activă, fără efecte cu caracter letal, destinate înfrângerii rezistenței opuse, imobilizării și dezorientării persoanei, disponibilizarea echipamentelor și tehnicii sau distrugerii obstacolelor. [Legea privind regimul armamentului și munițiilor convenționale, al mijloacelor speciale și dispozitivelor militare deținute de Armata Națională și de forțele militare străine aflate legal pe teritoriul Republicii Moldova. LEGE Nr. 147 din 14-07-2017. În: Monitorul Oficial Nr. 277-288 art. 477 din 04.08.2017]

Frontiera de stat a Republicii Moldova – linia naturală sau convențională care marchează limitele externe ale teritoriului asupra căruia Republica Moldova își exercită suveranitatea exclusivă pe uscat, pe sectoarele acvatice, subterane, aeriene și care trece, în linie dreaptă, de la un semn de frontieră la altul ori, acolo unde frontiera de stat nu este marcată în teren cu semne de frontieră, de la un punct de coordonate la altul. Pe fluvii și pe celelalte ape curgătoare frontiera de stat este cea stabilită prin tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine, respectându-se principiul dreptului internațional, conform căruia frontiera de stat trece pe mijlocul șenalului navigabil principal, iar pe apele curgătoare nenavigabile, pe la mijlocul pânzei de apă. [Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova. LEGE Nr. 215 din 04.11.2011. În: Monitorul Oficial Nr. 75-80 art. 243 din 20.04.2012]

Grup terorist – două sau mai multe persoane care s-au asociat în scopul de a desfășura o activitate teroristă. [Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului. LEGE Nr. 120 din 21-09-2017. În: Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 614 din 20.10.2017]

Infrastructură critică – dispozitive, rețele, servicii, sisteme de bunuri materiale (energetice, de transport, de comunicații și tehnologie a informației, de furnizare a utilităților) de interes strategic și/sau de utilitate publică, a căror distrugere, aducere în stare de nefuncționare, degradare ori perturbare ar avea efecte negative majore, la nivel național sau regional, asupra stării de sănătate și siguranță a cetățenilor, mediului, funcționării economiei și activității instituțiilor statului. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Interes național de securitate și apărare – mod de raportare a statului față de o problemă sau situație din mediul de securitate, promovat în scopul asigurării prosperității, protecției și securității cetățenilor țării. Conceptul în cauză constituie baza dezvoltării obiectivelor naționale interne și externe, care garantează existența și identitatea statului, precum și stabilitatea și continuitatea acestuia. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Interoperabilitate – abilitatea unor entități de a acționa în comun, în mod coerent și eficient, în scopul realizării obiectivelor tactice, operaționale și strategice prin acceptarea doctrinelor și procedurilor comune, prin folosirea în comun a unor elemente de infrastructură și comunicare eficientă. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Inviazie – o ofensivă militară în care un număr mare de combatanți ai unei entități geopolitice intră agresiv pe teritoriul deținut de o altă astfel de entitate, în general, cu scopul de a: cuceri; eliberarea sau restabilirea controlului sau a autorității asupra unui teritoriu; forțarea împărțirii unei țări; modificarea guvernului stabilit sau obținerea de concesiuni din partea guvernului menționat; sau o combinație a acestora. O invazie poate fi cauza unui război, poate face parte dintr-o strategie mai mare de a pune capăt unui război sau poate constitui un întreg război în sine.

Legitima apărare – autoapărarea, în contextul dreptului internațional, este un principiu legal conform căruia un stat atacat de o altă entitate are dreptul să se apere împotriva acestor atacuri (codificat în art. 51 din Carta Națiunilor Unite).

Mediu de securitate – ansamblu de procese și fenomene politice, diplomatice, informaționale, militare, economice, administrative, sociale, culturale, ecologice etc., interne și internaționale, care condiționează nivelul de protecție a cetățeanului, a comunității, a statului, a zonei sau a regiunii în raport cu provocările și oportunitățile cu care națiunea se confruntă la un moment dat în eforturile sale de apărare și de promovare a principiilor și a valorilor naționale, precum și de realizare a obiectivelor și a intereselor sale de securitate. În funcție

de gradul de acoperire și manifestare, mediul de securitate poate fi național, regional și internațional. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Mobilizarea (termen) – antrenarea colectivității sau populației la o acțiune sau la o activitate susținută, organizată și coordonată, de interes general.

Mobilizare (din perspectiva apărării naționale) – activitate complexă, desfășurată pe plan politic, economic, administrativ și militar în scopul asigurării cu resurse umane și tehnico-materiale necesare pentru apărarea țării și trecerea statului de la starea de pace la starea de război. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Mobilizarea militară – adunarea și organizarea resurselor militare naționale, adică forțe active sau de rezervă, pentru a sprijini obiectivele strategice sau de apărare ale unei țări.

Obiectiv al politicii de apărare – derivat al obiectivelor securității naționale, care generează cadrul activității practice pentru instituțiile statului în vederea realizării viziunii strategice în domeniul apărării. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Obligațiunea militară – o datorie constituțională a cetățenilor Republicii Moldova. Obligațiunea militară prevede: (a) aflarea în evidența militară; (b) îndeplinirea serviciului militar; (c) participarea la alte forme de pregătire pentru apărarea Patriei. Cetățenii care, din motive de conștiință, se eliberează de la îndeplinirea obligațiunii militare (a serviciului militar sub arme) execută serviciul civil, ce înlocuiește serviciul militar, în modul stabilit de lege. Serviciul civil poate fi executat și de alți cetățeni, în conformitate cu legislația. [Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei. LEGE Nr. 1245 din 18.07.2002. În: Monitorul Oficial Nr. 137-138 din 10.10.2002]

Operație de apărare – totalitatea acțiunilor militare desfășurate de mari unități militare în scopul de a zădărnici ofensiva inamicului, de a-i provoca pierderi cât mai mari, de a păstra cu fermitate pozițiile încredințate, precum și de a câștiga timp și a crea condițiile necesare pentru trecerea la acțiuni militare ofensive în vederea eliberării teritoriului ocupat. [Strategia națională de apărare. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Operație (militară) – totalitatea acțiunilor militare duse de mari unități militare după un plan unic, în vederea îndeplinirii unui scop operativ sau strategic. [*Legea cu privire la apărarea națională*. LEGE Nr. 345 din 25.07.2003. În: Monitorul Oficial Nr. 200-203 din 19.09.2003]

Operație antiteroristă – ansamblu de măsuri planificate și coordonate, întreprinse de către autoritățile cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii terorismului în scopul curmării activității teroriste, eliberării ostaticilor și dirijării acțiunilor urgente de răspuns la survenirea unei crize teroriste. [*Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului*. LEGE Nr. 120 din 21-09-2017. În: Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 614 din 20.10.2017]

Pacea – o stare de securitate și calm fără stres, care vine atunci când nu există luptă sau război, totul coexistând în armonie și libertate perfectă ; (-) stare de bună înțelegere între popoare, situație în care nu există conflicte armate sau războaie; (-) acord al părților beligerante asupra încetării războiului, tratat de încheiere a unui conflict armat.

Pașaport antiterorist – document complex ce cuprinde informații despre starea și nivelul de protecție, eventualele pericole și amenințări cu tentă teroristă la adresa obiectivelor din infrastructura critică în cazul unor eventuale acte teroriste sau ale altor infracțiuni cu caracter terorist pe teritoriul Republicii Moldova. Modelul pașaportului antiterorist se aprobă prin ordin al directorului Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova. [*Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului*. LEGE Nr. 120 din 21-09-2017. În: Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 614 din 20.10.2017]

Planificarea apărării – componentă esențială a politicii de apărare, ce reprezintă procesul de stabilire a obiectivelor pentru asigurarea apărării naționale și a căilor de realizare a acestora, precum și de determinare a volumului și a structurii resurselor de apărare necesare, a modului de alocare a acestora. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Politică de apărare a statului – ansamblu de viziuni, concepții, activități și relații, care reflectă caracterul complex al apărării și definesc capacitatea statului privind asigurarea dezvoltării continue și a gestionării eficiente a elementelor sistemului național de apărare (conducerea, forțele, resursele și infrastructura teritorială). [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Pregătirea de mobilizare – planificare și realizare, în termene optime, a măsurilor care asigură trecerea, într-o perioadă restrânsă, a economiei naționale, a teritoriului și a forțelor sistemului național de apărare la regimul de activitate în condiții de război, în scopul asigurării apărării militare a țării și securității populației. [Legea privind pregătirea de mobilizare și mobilizarea. LEGE Nr. 1192 din 04.07.2002. În: Monitorul Oficial Nr. 124-125 art. 987 din 05.09.2002]

Protecția civilă – un sistem de măsuri și acțiuni, întreprinse la scara întregului stat pe timp de pace și de război, în vederea asigurării protecției populației, proprietății în condițiile calamităților naturale și ecologice, avariilor și catastrofelor, epifitiilor, epizootiilor, incendiilor, precum și în cazul aplicării mijloacelor de nimicire moderne (denumite în continuare în condițiile situațiilor excepționale). [Legea cu privire la protecția civilă. LEGE Nr. 271 din 09.11.1994. În: Monitorul Oficial Nr. 202 art. 231 din 29.12.1994]

Reziliență – capacitatea (-) de a face față/a rezista la provocările din mediul extern; (-) de a se adapta la schimbările în dinamică ale unui sistem sau ale unei situații în evoluție, um ar fi pandemia; (-) de a se schimba sau transforma, în sensul de a deveni mai puternic, de exemplu, în fața noilor provocări de securitate. Pe larg utilizată este definiția Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE): capacitatea gospodăriilor, comunităților și statelor – straturile societății – de a absorbi și a se recupera de pe urma șocurilor, în timp ce se adaptează și transformă pozitiv structurile și mijloacele de trai în fața stresului pe termen lung, a schimbărilor și a incertitudinii.

Război – conflict armat (de durată) între două sau mai multe state, națiuni, grupuri umane, pentru realizarea unor interese financiare, etnice, teritoriale, economice și politice; un conflict purtat prin forța armelor pe uscat, mare sau aer.

Război civil – luptă armată între două sau mai multe grupări politice de orientări diferite din interiorul unui stat în vederea schimbării ordinii politice și de stat sau pentru menținerea celei existente.

Război rece – stare de încordare, de tensiune în relațiile internaționale, provocată de politica de ostilitate a unor state față de altele, care nu ia totuși forma unui conflict armat.

Război psihologic – stare de tensiune, de hărțuire nervoasă, psihică, inițiată și întreținută cu scopul de a zdruncina moralul forțelor adverse și de a demoraliza populația.

Război informațional – confruntare dintre două sau mai multe state în spațiul

informațional cu scopul provocării daunelor la sistemele informaționale, procesele și resursele, obiectivele complexului defensiv, sistemului financiar-bancar, energetic, de transport și telecomunicații și a celui de importanță vitală, subminării sistemelor politice, economice și sociale, manipulării psihologice masive a populației pentru a destabiliza societatea și statul, precum și constrângerii pentru a lua decizii în interesul părții adverse. [Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova Digitală 2020”. Hotărâre Nr. 857 din 31.10.2013. În: Monitorul Oficial Nr. 252-257 art. 963 din 08.11.2013]

Razboi hibrid – provine din limba latină *hibrida, hybrida*, ceea ce semnifică amestec, îmbinare și se subînțelege ca fiind organismul sau celula care, în rezultatul unor încrucișări genetice, a obținut o nouă formă. R.h. este o interacțiune dinamică între elemente de *hard power* (consolidarea forțelor militare, dispunerea de forțe și capacități militare în zone de conflict, finanțarea unor mișcări separatiste, activități de destabilizare și subminare a securității unui stat sau regiuni) și *soft power* (menținerea unei dependențe economice sau energetice, aplicarea de sancțiuni economice, derularea unor campanii de propagandă, dezinformare și influențare, derulare de atacuri cibernetice etc.).

Rezerva Forțelor Armate – totalitatea resurselor umane care se află în evidența militară în calitate de rezerviști; *afarea în rezervă* - îndeplinirea de către cetățeni a unor obligații *specifice care asigură pregătirea lor pentru apărarea Patriei*. [Legea cu privire la rezerva Forțelor Armate. LEGE Nr. 1244 din 18-07-2002. În: Monitorul Oficial Nr. 124-125 art. 989 din 05.09.2002]

Risc – eveniment posibil, dar incert, care poate provoca daune. Impactul riscului depinde de *amenințările* în evoluție, plus de nivelul vulnerabilității față de aceste amenințări, precum și de *capacitatea* disponibilă pentru a face față acestor amenințări.

Risc militar – posibilitatea de a avea de înfruntat o acțiune militară la adresa apărării naționale. Riscul militar poate fi mare, mediu, scăzut sau nul. În cazul creșterii probabilității acestuia de a se realiza, riscul poate deveni o amenințare. [Strategia militară. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

Riscuri curente – riscuri asumate în diferite situații concrete, obișnuite, ale vieții cotidiene unui stat. De pildă, activitatea de supraveghere a serviciilor de protecție și pază de stat, monitorizarea frontierei de stat, activitatea de monitorizare a serviciilor de informații și securitate (perspectiva proactivă).

Riscuri excepționale – cele care ar putea fi asumate în situații de dificultate și gravitate excepționale, care afectează statul și viața tuturor cetățenilor săi: calamități naturale, lovituri de stat, rebeliuni, revoluții, războaie.

Sancțiunea (*latină sanctio*) – o pedeapsă finală, măsură represivă pentru încălcarea unei legi sau ordin. Măsură de constrângere de natură politică, economică sau militară aplicată unui stat de către o organizație internațională pentru a reprimă un act de violență sau de a evita posibilitatea unui asemenea act de violență.

Scopul politicii militare a Republicii Moldova – asigurarea securității militare a poporului și statului, prevenirea războaielor și conflictelor armate prin mijloacele de drept internațional.

Securitatea – „a fi la adăpost de orice pericol” sau „sentimentul de *încredere* și *liniște* pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol”. Inițial, conceptul a fost atribuit exclusiv domeniului militar. Ulterior, odată cu apariția unor noi provocări, riscuri și amenințări, *securitatea* solicită intervenții în mai multe sectoare: politic, economic, social și ecologic, chiar și psihologic sau cultural.

Securitatea colectivă – aranjament de securitate, politic, regional sau global, în care fiecare stat din sistem acceptă că securitatea unuia este preocuparea tuturor și, prin urmare, se angajează să răspundă colectiv la amenințările și încălcările tratatelor de pace. Securitatea colectivă este mai ambițioasă decât apărarea colectivă în sensul că urmărește să cuprindă totalitatea statelor dintr-o regiune sau într-adevăr la nivel global și să abordeze o gamă largă de posibile amenințări. Organizații de securitate colectivă sunt ONU și OSCE, dar și NATO se conduce de principiile securității colective.

Securitatea internațională – o relație de echilibru și de asigurare a păcii în cadrul comunității internaționale, relație orientată spre prevenirea conflictelor armate și dezvoltarea cooperării, *situația în care toate statele lumii se află la adăpost de orice agresiune, act de forță sau de amenințare cu forța în raporturile dintre ele, de orice atentat la adresa independenței și suveranității lor naționale sau a integrității lor teritoriale.*

Securitatea militară – protecția statului și societății de amenințări și riscuri cu caracter militar, prin realizarea măsurilor și acțiunilor ce asigură posibilitatea de a preîntâmpina și a riposta o eventuală agresiune armată; previne, localizează și lichidează conflictele militare de orice gen; asigură apărarea antiaeriană a statului, a forțelor (trupelor) și condiționează susținerea altor aspecte ale securității naționale. Securitatea militară a Republicii Moldova este asigurată de

către Forțele Armate, care, prin metode legale, contribuie la crearea condițiilor de promovare a intereselor statului pe plan intern și extern. [*Strategia militară*. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

Securitatea națională – totalitatea de măsuri de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă și militară care asigură securitatea Republicii Moldova, inclusiv prin activitatea de informații, contrainformații, precum și prin gestionarea eficientă a crizelor, în conformitate cu legislația în vigoare și prevederile dreptului internațional. [*Concepția securității naționale a Republicii Moldova*. LEGE Nr. 112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial Nr. 97-98 din 03.06.2008]

Securitatea statului – protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte. [*Legea securității statului*. LEGE Nr. 618 din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial Nr. 10-11 din 13.02.1997]

Securitatea umană – conține trei dimensiuni complementare: (1) *lipsa violenței și absența fricii față de violență* care se referă la protejarea indivizilor de conflicte violente, asociate cu sărăcia, lipsa capacităților statale de suport și a altor forme de inechitate socioeconomică și politică; (2) *absența nevoilor* – se referă la necesitățile umane, care afectează mult mai mulți oameni decât conflictele violente și vede rezolvarea acestor surse de insecuritate focalizate pe dezvoltare (de exemplu, realizarea dreptului la un standard de viață adecvat care depinde de o serie de alte drepturi economice, sociale și culturale, dreptul la muncă, dreptul la educație și dreptul la securitate socială); (3) *libertatea de a trăi în demnitate* – militează pentru necesitatea promovării regulilor de drept și a democrației – este esențială în evaluarea stării de securitate în țară, deoarece se referă la drepturile civile și cele politice ale individului. Securitatea umană are mai multe componente: securitatea economică, securitatea alimentară, ocrotirea sănătății, securitatea ecologică, securitatea personală, securitatea publică, securitatea politică. Securitatea umană poate fi discutată din perspectiva drepturilor omului, securității, ajutoarelor umanitare, protecției mediului, perspectivelor de dezvoltare etc.

Sistem național de apărare – conducere, ansamblu de forțe, mijloace și elemente ale infrastructurii, precum și totalitatea acțiunilor menite să asigure apărarea țării. [*Legea cu privire la apărarea națională*. LEGE Nr. 345 din 25.07.2003. În: Monitorul Oficial Nr. 200-203 din 19.09.2003]

Situație de criză – fază din evoluția unei societăți, marcată de mari dificultăți generate de apariția unuia sau mai multor incidente, evenimente la nivel național și/sau internațional ori de amenințări, riscuri și vulnerabilități la adresa valorilor, intereselor și necesităților actorilor implicați, care impun soluții urgente și eficiente de rezolvare a acestor situații pentru revenirea la starea de normalitate. Aceasta se manifestă prin: întreruperea sau afectarea activității politice, sociale, economice sau de altă natură; punerea în pericol a cetățenilor sau a factorilor materiali; expunerea la riscuri majore de securitate a populației sau a unei colectivități; propagarea de la nivel regional la cel național a efectelor crizei, cu afectarea concretă a securității, obiectivelor și intereselor strategice ale statului. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Spațiu informațional – mediu de activitate asociat cu formarea, crearea, transformarea, transmiterea, difuzarea, utilizarea și stocarea informațiilor, care produce efecte la nivel de conștiință individuală și/sau socială, de infrastructură informațională și de informație. [*Strategia națională de apărare*. Hotărâre Nr. 134 al Parlamentului R. Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 441 din 03.08.2018]

Stare de asediu – ansamblu de măsuri cu caracter politic, militar, economic și social, care se instituie în scopul ridicării capacității de luptă a trupelor și a nivelului de pregătire a populației, economiei și teritoriului respectiv în iminența unei agresiuni armate. [*Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război*. LEGE nr. 212/2004 din 24.06.2004. În: Monitorul Oficial Nr. 132-137 art. 696 din 06.08.2004]

Stare de război – regim instituit pe întreg teritoriul țării în cazul notificării declarației de război sau al unei agresiuni armate împotriva Republicii Moldova, în scopul apărării suveranității, independenței, unității, integrității teritoriale și ordinii constituționale. [*Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război*.]

Stare de urgență – ansamblu de măsuri cu caracter politic, economic, social și de menținere a ordinii publice, care se instituie provizoriu în unele localități sau pe întreg teritoriul țării în caz de: (a) iminență a declanșării sau declanșare a unor situații excepționale cu caracter natural, tehnogen sau biologic-social, ceea ce face necesară prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor acestora; (b) existență a unui pericol pentru securitatea națională sau ordinea constituțională, ceea ce face necesară apărarea statului de drept, menținerea sau restabilirea stării de legalitate. [*Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război*.]

Strategia militară constituie documentul de politici care stabilește modalitatea de realizare a funcțiilor structurilor Forțelor Armate în scop de asigurare a

realizării obiectivelor militare. Strategia militară cuprinde mediul de securitate, riscurile cu caracter militar, obiectivele militare, capacitățile necesare și prioritățile realizării acestora, conceptele de întrebuințare a Forțelor Armate, sarcinile categoriilor de forță, structura forțelor, pregătirea și înzestrarea lor, prezentând, în același timp, resursele necesare executării acestora. [Legea cu privire la apărarea națională. LEGE Nr. 345 din 25.07.2003. În: Monitorul Oficial Nr. 200-203 din 19.09.2003]

Terorism – fenomen cu un grad înalt de pericol social, caracterizat printr-o ideologie radicală și o practică de influențare prin violență a luării unor decizii de către autorități și instituții publice sau organizații internaționale, însoțite de intimidarea populației și/sau de alte acțiuni violente ilegale. [Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului. LEGE Nr. 120 din 21-09-2017. În: Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 614 din 20.10.2017]

Terorist – persoană implicată, sub orice formă, într-o activitate teroristă. [Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului]

Troll – persoană care în mod intenționat antagonizează alte persoane online prin postări, irelevante sau comentarii ofensatoare, sau alt conținut perturbator. La sfârșitul anilor 1980, utilizatorii de Internet au adoptat cuvântul "troll" pentru a desemna pe cineva care perturbă în mod intenționat comunitățile online. Un troll pe internet sau un agresor online încearcă în mod deliberat să jighească, să provoace probleme sau să atace direct oamenii prin postarea de comentarii peiorative la postările, blogurile, sub videoclipuri YouTube, pe forumuri și alte rețele sociale, cum ar fi Facebook, Twitter și Instagram.

Trafic de ființe umane – recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței ori a unor alte mijloace de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de situație de vulnerabilitate ori prin darea sau primirea de bani ori de beneficii de orice gen pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, în scopul exploatării acesteia. [Legea cu privire la combaterea traficului de ființe umane. LEGE nr.241-XVI din 20.10.2005. În: Monitorul oficial Nr. 164-167 art. 812 din 20.10.2005].

Vulnerabilitate – procese sau fenomene din viața internă ale unui stat (slăbiciunile), care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente ori potențiale, sau care favorizează apariția și dezvoltarea acestora.

Unitate militară – grupare permanentă de militari, cu o organizare și înzestrare stabilite în așa fel încât să poată desfășura toate activitățile de pregătire de luptă,

care dispune de organe de conducere și logistice proprii, capabilă să îndeplinească misiuni de luptă cu un anumit grad de independență. [Legea cu privire la apărarea națională. LEGE Nr. 345 din 25.07.2003. În: Monitorul Oficial Nr. 200-203 din 19.09.2003]

Zonă de risc – stat sau regiune vulnerabilă sub aspectul securității ca urmare a conflictelor armate derulate sau a activității teroriste desfășurată în acea zonă de către organizații sau entități recunoscute drept teroriste/paramilitare de către organizațiile internaționale ori regionale la care Republica Moldova este parte. Statele sau regiunile care constituie zone de risc urmează a fi desemnate prin hotărâre a Parlamentului. [Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului. LEGE Nr. 120 din 21-09-2017. În: Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 614 din 20.10.2017]

WPS (Women, Peace and Security / Femeile, Pacea și Securitatea) – conceptul cheie al Rezoluției 1325 care a fost adoptată de Consiliul de Securitate (CS) al ONU la 31 octombrie 2000. Caracterul schimbător al conflictelor și războaielor contemporane, precum și impactul acestora asupra populației civile, în special, asupra femeilor au determinat CS să recunoască la nivel internațional că drepturile femeilor sunt încălcate excesiv în timpul conflictelor; femeile devin victime ale diferitor forme de violență, iar condițiile lor economice se schimbă radical indiferent de diferențele de nivel cultural și de mentalitate. Reieșind din experiența internațională, implicarea femeilor în procesul de luare a deciziilor în calitate de lideri a contribuit la diminuarea efectelor pandemiei, de ex. în Germania, Tailanda, Noua Zelandă, Finlanda etc. O guvernare inclusivă și adaptivă la noi provocări contribuie la creșterea rezilienței, credibilității și respectiv a stabilității. În implementarea Rezoluției 1325 privind Femeile Pacea și Securitatea, statele și organizațiile internaționale adoptă planuri de acțiuni care, de regulă, sunt elaborate reieșind din necesitățile specifice ale acestora și în conformitate cu legislația națională. Republica Moldova a elaborat și aprobat primul său plan de acțiuni în 2018 – Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia. Prevederile Rezoluției 1325 sunt actuale și-n contextul gestionării situațiilor de criză, de exemplu celei de refugiați.

II. PROCESE, MECANISME ȘI STRUCTURI DIN DOMENIUL APĂRĂRII

Carta ONU – Carta Organizației Națiunilor Unite este un tratat care înființează Organizația Națiunilor Unite. Semnată la 26 iunie 1945, de reprezentanții ai 50 de țări care s-au întâlnit la San Francisco, Carta prezintă drepturile și obligațiile statelor membre și stabilește organele principale și procedurile ONU.

DCBI (Consolidarea Capacităților de Apărare și Securitate Aferentă) – Inițiativa de Consolidare a Capacității de Apărare (DCBI), este parte componentă a eforturilor NATO de a proiecta securitate și stabilitate la scară internațională și de a preveni conflicte”, i-a fost oferită Republicii Moldova la Summit-ul din Țara Galilor, în 2014. Programul de Consolidare a Capacității de Apărare al Republicii Moldova reprezintă un interes național prioritar în contextul ultimelor schimbări geopolitice care au loc în regiune, impunând întreprinderea măsurilor necesare pentru consolidarea sectorului de securitate și apărare. Pachetul DCBI răspunde solicitării guvernului de a ajuta la procesul de transformare a apărării, a întări și moderniza forțele armate ale Republicii Moldova, și a reforma structurile sale naționale de securitate. Pachetul include și un program de consiliere și asistență în sprijinul reformelor Republicii Moldova în domeniul apărării, inclusiv prin elaborarea de documente strategice și identificarea structurii de forțe optime și capabilitățile militare necesare, oferirea de asistență și consiliere tehnică în dezvoltarea forțelor armate ale Republicii Moldova. [www.nato.int]

Evacuarea – o măsură de protecție luată în cazul amenințării iminente, stării de alertă ori producerii unei situații de urgență și care consta în scoaterea din zonele afectate sau potențial afectate, în mod organizat, a unor instituții publice, agenți economici, categorii sau grupuri de populație ori bunuri și disponerea acestora în zone și localități care asigură condiții de protecție a persoanelor, bunurilor și valorilor, de funcționare a instituțiilor publice și agenților economici. Exemplele de evacuare au diferite forme, ele pot fi la scară mică a unei clădiri din cauza unei furtuni sau a unui incendiu, evacuarea la scară largă a unui oraș din cauza unei inundații, a unui bombardament sau a unei furtuni. În situații care implică materiale periculoase sau o posibilă contaminare, persoanele evacuate pot fi decontaminate înainte de a fi transportate în afara zonei contaminate. Planificarea evacuării este un aspect important al managementului situațiilor de urgență din care face parte evacuarea de urgență.

Exerciții de mobilizare cu implicarea rezerviștilor sunt organizate anual în conformitate cu planul activităților Armatei Naționale. Acestea au drept obiectiv verificarea cunoștințelor și aptitudinilor rezerviștilor în domeniul artei militare și studierea prevederilor regulamentelor militare și legislația cu privire la evidența militară.

Forme de pregătire pentru Apărarea Patriei: serviciul militar și alte forme de pregătire a cetățenilor pentru apărarea Patriei prin care se înțelege pregătirea premilitară a tineretului, instruirea la catedre militare, pregătirea cetățenilor în cadrul formațiilor de protecție civilă și al formațiilor sanitare voluntare ale Crucii Roșii, pregătirea în cadrul centrelor de instruire a rezervei Forțelor Armate. [*Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei. LEGE Nr. 1245 din 18.07.2002. În: în Monitorul Oficial Nr. 137-138 din 10.10.2002*]

Instrumentul European pentru Pace (IEP) – un instrument extrabugetar, înființat în martie 2021, menit să consolideze capacitatea Uniunii de a preveni conflictele, de a consolida pacea și securitatea internațională, permițând finanțarea acțiunilor operaționale din cadrul politicii externe și de securitate comune (PESC), care au implicații militare sau în domeniul apărării. Republica Moldova beneficiază de asistență în cadrul IEP, de exemplu, în iunie 2022 Consiliul European a luat decizia de a acorda asistență Forțelor Armate ale R. Moldova în valoare de 40 milioane de euro. Măsura de asistență va consolida capacitățile unităților de logistică, mobilitate, comandă și control, apărare cibernetică, recunoaștere aeriană fără pilot și comunicații tactice ale Forțelor Armate prin furnizarea de echipamente neletale, provizii și servicii relevante, inclusiv instruire legată de echipament. Această măsură de asistență o va completa pe cea în valoare de 7 milioane de euro, adoptată în decembrie 2021, care consolidează capacitățile serviciului medical militar și Batalionului de Inginerie al Forțelor Armate.

Instrumente în susținerea procesului de pace – Instituțiile internaționale abilitate pot interveni în susținerea procesului de pace cu trei categorii de instrumente: - mijloace de consolidare a păcii, care includ dezarmarea, măsuri de consolidare a încrederii, crearea unor zone nucleare libere etc.; - mijloace de menținere a păcii, precum soluționarea pașnică a diferendelor și operațiunile de menținere a păcii dislocate în teren; - mijloacele de restabilire a păcii, exemplificate prin acțiunile coercitive ale ONU și forțelor militare ale acesteia.

Interacțiunea dintre forțele sistemului național de securitate și apărare – activitățile sau acțiunile prin care se asigură conlucrarea tuturor instituțiilor/forțelor din cadrul sistemului național de securitate și apărare, pe baza unui plan unic și/sau a unei concepții unitare, în scopul asigurării

securității și apărării Republicii Moldova. [Strategia militară. Hotărâre Nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial Nr. 410-415/1110 din 02.11.2018]

IPAP (Planul individual de acțiune pentru parteneriat) – plan elaborat între NATO și diferite țări, care conturează obiectivele și cadrul de comunicare pentru dialog și cooperare cu țările partenere. IPAP a fost lansat la summitul de la Praga din noiembrie 2002. Primul Plan Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova-NATO a fost adoptat de către Consiliul Nord-Atlantic (NAC) și Guvernul Republicii Moldova în mai 2006. IPAP a fost actualizat în 2010, 2014, 2017 și 2022. IPAP este orientat spre promovarea reformelor, în special, ale celor ce țin de modernizarea sectorului de securitate și apărare. Obiectivul urmărit de Republica Moldova prin implementarea IPAP este de a spori capacitatea țării de asigurare a propriei securități și de a contribui la consolidarea securității regionale și internaționale.

Managementul crizei – o serie de măsuri, pregătite din timp, care permit organizației/instituției să coordoneze și să controleze orice urgențe, să își maximizeze șansele și să reducă pericolele cu care se confruntă; (-) procesul de planificare și de răspuns la un eveniment negativ, pentru a preveni escaladarea într-o problemă mai mare sau într-un dezastru care amenință vieți; (-) un set de măsuri și acțiuni destinate a stopa, în ultimul moment, evoluția unui conflict către un curs violent sau a stopa extinderea violențelor către conflict.

Misiuni internaționale – misiuni civile de asistență, desfășurate de către organizațiile internaționale sau sub mandatul acestora, care sunt menite să restabilească ordinea, să promoveze democrația și supremația legii, să contribuie la respectarea drepturilor omului, la consolidarea capacităților instituționale, precum și să acorde altă asistență necesară pentru asigurarea funcționării eficiente a unui stat. [Legea privind participarea Republicii Moldova la misiuni și operații internaționale. LEGE Nr. 219 din 03.12.2015. În: Monitorul Oficial Nr. 25-30 art. 57 din 05.02.2016]

Măsuri de soluționare pașnică a conflictelor – pot fi divizate în trei categorii: (1) Măsuri diplomatice, cum ar fi consultările, negocierile, bunele oficii, medierea, concilierea și ancheta internațională, care au drept scop atât prevenirea conflictelor, cât și reglementarea acestora. (2) Măsuri juridictionale, precum arbitrajul și apelul la Curtea Internațională de Justiție. (3) Măsurile create în cadrul anumitor organizații internaționale, unde statele își asumă obligații prealabile de a evita apariția unor diferende internaționale, prin dezvoltarea unor relații de cooperare și bună vecinătate care să conducă la menținerea păcii și securității internaționale.

NATO – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO sau Alianța Atlantică) este o alianță militară interguvernamentală, înființată prin Tratatul Atlanticului de Nord, denumit și Tratatul de la Washington, semnat la data de 4 aprilie 1949. Scopul declarat al NATO este garantarea libertății și a securității membrilor săi prin mijloace politice și militare. Având sediul la Bruxelles și în urma unor extinderi succesive, NATO are în prezent 30 de membri. NATO promovează valorile democratice și oferă membrilor săi posibilitatea de a se consulta și de a coopera în aspecte privind apărarea și securitatea pentru a soluționa probleme, a clădi încrederea și, pe termen lung, a preveni conflictele. În cazul în care eforturile diplomatice eșuează, Alianța dispune de puterea militară de a întreprinde operațiuni de management al crizelor. Acestea se desfășoară sub clauza de apărare colectivă a tratatului de constituire a NATO – Articolul 5 al Tratatului de la Washington sau sub un mandat al Națiunilor Unite, independent sau în cooperare cu alte state și organizații internaționale.

Neutralitate – situație politică și juridică a unui stat care nu se amestecă în conflictul dintre alte state, care nu acordă sprijin statelor beligerante, iar în timp de pace nu ia parte la încheierea de alianțe și de pacte militare. În conformitate cu art. 11 din Constituție, Republica Moldova stabilește calitatea sa de *stat neutru*: proclamă neutralitatea sa permanentă și neadmiterea dislocării de trupe militare pe teritoriul său. Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 2017 privind interpretarea art. 11 din Constituție clarifică drepturile statului neutru, cum ar fi dreptul la legitima apărare (individuală și colectivă) împotriva unui atac armat îndreptat contra suveranității și integrității teritoriale a statului. La etapa actuală, în Europa sunt mai multe state neutre: Irlanda, Elveția, Suedia, Finlanda, Austria, Malta, Serbia. Condițiile istorice și raționamentul care au determinat decizia acestor țări au variat de la caz la caz, respectiv și caracterul neutralității acestora diferă. De exemplu, neutralitatea Irlandei are un caracter *de facto* încă de la independența din 1922, dar statul nu a adoptat o lege în acest sens, sau un articol de constituție, însă a decis să nu se alăture NATO. Spre deosebire de alte țări neutre, Irlanda participă la operațiuni militare ale Națiunilor Unite și chiar a trimis militari în cadrul forțelor conduse de NATO în Afganistan. Iar Finlanda și Suedia, în contextul invaziei Federației Ruse din Ucraina, în luna iunie 2022, în cadrul summit-ului NATO la Madrid, au primit răspuns pozitiv la cererea de aderarea la NATO. Indiferent de caracterul neutralității adoptate de fiecare stat în parte, statutul de neutralitate nu împiedică ca o țară neutră să poată colabora cu alianțe și organizații politico-militare pentru dezvoltarea capabilităților sale de apărare în timp de pace, fie situații de crize sau în prevenirea conflictelor. Statul neutru are dreptul să ia parte la operațiunile de menținere a păcii realizate sub egida organizațiilor internaționale. Practica demonstrează că statele neutre participă activ la acest gen de operațiuni, asigurând pacea internațională.

Organizația Națiunilor Unite (ONU) – organizație internațională fondată pe 24 octombrie 1945. Conform Cartei, ONU are următoarele obiective majore: (-) să mențină pacea și securitatea internațională; (-) să dezvolte relațiile de prietenie între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și dreptului lor la autodeterminare; (-) să realizeze cooperarea internațională în soluționarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar și în promovarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale; (-) să fie un centru pentru armonizarea eforturilor națiunilor în realizarea acestor scopuri comune. Sediul central al organizației este la New York. ONU face parte din sistemul colectiv de securitate. Republica Moldova a devenit membră a ONU la 2 martie 1992.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) – organizație regională de securitate la nivel european, care are competențe în următoarele domenii: controlul armamentelor convenționale și măsuri pentru creșterea încrederii și securității, combaterea amenințărilor transatlantice, activități economice și în domeniul mediului, democratizarea, promovarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, libertății mass-media, precum și a drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale. Originile OSCE datează cu semnarea și adoptarea Actului Final de la Helsinki în 1975, conducând la crearea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), care între anii 1975 și 1990 a funcționat ca un proces de conferințe și reuniuni periodice. Evoluțiile pe planul securității europene, apărute în anii 90, au impus schimbări fundamentale în structura, procesul instituțional și rolul CSCE. Conferința la nivel înalt de la Budapesta (1994) a decis adoptarea denumirii de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. În prezent, OSCE cuprinde 57 de state, pe o suprafață care se întinde de la Vancouver la Vladivostok. Republica Moldova a aderat la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa la 30 ianuarie 1992, iar în 1993, a fost înființată Misiunea OSCE în Republica Moldova, care dispune de birouri la Chișinău, Tiraspol și Bender.

Parteneriat strategic – o interacțiune pe termen lung între două țări sau o țară și organizație, care implică relații speciale de cooperare în domeniile de securitate și apărare chiar dacă nu include formule și angajamente reciproce. Parteneriatul strategic se manifestă într-o varietate de relații, de la apărare la educație, sănătate la dezvoltare, precum și relații economice, inclusiv comerț, investiții și bănci. Republica Moldova a stabilit parteneriate strategice, de exemplu, cu Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (2021), România (2010) și Dialoguri strategice cu SUA (relansate în 2017).

Programul Parteneriat pentru Pace (PfP) – inițiativă importantă pentru securitatea europeană, în special, pentru țările Europei Centrale și Orientale care se pomeniseră într-un vid de securitate la începutul anilor 90, a devenit accesibil Republicii Moldova din 16 martie 1994, după semnarea Documentului cadru. Participarea la PfP îi oferă RM o reală posibilitate de a-și consolida securitatea națională și capacitățile de apărare. Cadru PfP permite Republicii Moldova să beneficieze de expertiza și experiența țărilor membre și parteneri NATO în domeniul securității și apărării, reformarea forțelor armate, asistență în pregătirea cadrelor, instruirea lingvistică a ofițerilor Armatei Naționale etc. De asemenea, PfP asigură accesul la informații, statistică, surse de ajutor politic, tehnic și financiar. Un aspect aparte îl constituie familiarizarea militarilor din țară cu modalitatea de desfășurare a operațiunilor de menținere a păcii.

PESC – Politica Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene care urmărește să păstreze pacea, să consolideze securitatea internațională și să promoveze cooperarea internațională, democrația, statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. PESC a fost înființat, inițial în 1993, prin Tratatul de la Maastricht. Aceasta a fost consolidată progresiv prin tratatele ulterioare, în special prin Tratatul de la Lisabona (titlul V din Tratatul privind Uniunea Europeană). De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, în decembrie 2009, Uniunea Europeană are personalitate juridică, adică are competența de a semna tratate internaționale.

Prevenirea terorismului – ansamblu de măsuri specifice cu caracter permanent, întreprinse cu anticipație de către autoritățile abilitate prin lege cu atribuții de prevenire a terorismului, bazate pe acțiuni informative, educative, organizatorice, de pază, de protecție, de informare și relații publice, de optimizare a cadrului legislativ, de cooperare națională și internațională în scopul identificării și înlăturării factorilor de risc și a amenințărilor cu tentă teroristă. [Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului. LEGE Nr. 120 din 21-09-2017. În: Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 614 din 20.10.2017]

Procesul de Planificare și Analiză a Parteneriatului pentru Pace (PARP) a fost inițiat în scopul sporirii nivelului de interoperabilitate practică a țărilor parteneri, asigurării lor cu o bază metodologică în vederea identificării și evaluării forțelor și capacităților militare. Esența procesului constă în stabilirea transparenței, informarea oficială și veridică, precum și acordarea de ajutor reciproc dintre Alianță și parteneri în toate aspectele ce țin de domeniile securității și apărării, prin atingerea obiectivelor de interoperabilitate generală. RM a aderat la PARP în 1997.

PSAC (Politica de Securitate și Apărare Comună) – o politică care stabilește cadrul Uniunii Europene în domeniul apărării și al gestionării crizelor, fiind parte integrantă a politicii externe și de securitate comună a Uniunii Europene (PESC). Subscris obiectivului general de instituire a unei capacități de apărare europeană comună, realizată prin contribuția statelor membre cu capacități civile și militare, sub egida PSAC au fost înregistrate progrese semnificative atât prin dezvoltarea cadrului conceptual, cât și prin lansarea unor inițiative de dezvoltare a capacităților de securitate și apărare, în susținerea profilului activ al Uniunii Europene pentru a putea răspunde provocărilor de securitate. De asemenea, a fost inițiat un proces de reflecție (Busola Strategică), care vizează definirea profilului de actor relevant al UE în domeniul securității și apărării.

[<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/159/politica-de-securitate-si-aparare-comuna>]

Serviciul militar – o formă specială a serviciului public ce rezidă în îndeplinirea de către cetățeni a datoriei constituționale privind pregătirea pentru apărare și, apărarea Patriei exclusiv, în cadrul Forțelor Armate ale Republicii Moldova. Serviciul militar este obligatoriu pentru toți bărbații, cetățeni ai Republicii Moldova, și se îndeplinește în următoarele forme: (a) serviciul militar prin contract; (b) serviciul militar în termen; (c) serviciul militar cu termen redus; (d) serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați. Sunt considerați în serviciul militar și studenții instituțiilor de învățământ din domeniul militariei. Femeile cu pregătire specială necesară pot îndeplini serviciul militar prin contract. [*Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei*. LEGE Nr. 1245 din 18.07.2002. În: în Monitorul Oficial Nr. 137-138 din 10.10.2002]

Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne – organul central de specialitate al administrației publice în domeniul protecției civile. Organele lui principale sunt Aparatul Serviciului, Direcția Protecției Civile, Direcția salvatori și pompieri și Direcția operativă. [*Legea cu privire la protecția civilă*. LEGE Nr. 271 din 09.11.1994. În Monitorul Oficial Nr. 202 art. 231 din 29.12.1994]

PARTEA III. COMPETENȚE INSTITUȚIONALE ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII NAȚIONALE AL REPUBLICII MOLDOVA

I. Președintele Republicii Moldova

Președintele Republicii Moldova este Comandantul Suprem al Forțelor Armate și poartă răspundere pentru starea sistemului național de apărare în limitele împuternicirilor prevăzute de Constituție și de alte acte normative.

- ▶ reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, a unității și integrității teritoriale a țării,
- ▶ este comandantul suprem al Forțelor Armate,
- ▶ este Președinte al Consiliului Suprem de Securitate (Consiliul Suprem de Apărare), interimatul se asigură de către Președintele Parlamentului sau Prim-ministrul Republicii Moldova,
- ▶ declară, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau generală.

Președintele Republicii Moldova are următoarele atribuții:

- ▶ exercită conducerea generală a sistemului național de apărare și coordonează activitatea autorităților administrației publice în domeniul apărării naționale;
- ▶ inițiază procesul de elaborare a strategiei securității naționale și a strategiei naționale de apărare;
- ▶ prezintă Parlamentului spre aprobare proiectele strategiei securității naționale, strategiei naționale de apărare, structurii generale și efectivele componentelor Forțelor Armate, regulamentului disciplinei militare;
- ▶ aprobă:
 - regulamentul Consiliului Suprem de Securitate;
 - regulamentul Statului Major General;
 - programele și planurile privind construcția și dezvoltarea Forțelor Armate;
 - planul de mobilizare a Forțelor Armate;
 - planul de întreținere a Forțelor Armate;
 - regulamentele militare;
 - componența Colegiului militar al Ministerului Apărării.

- ▶ coordonează activitatea de colaborare militară internațională;
- ▶ efectuează conducerea generală privind acumularea resurselor pentru necesitățile sistemului național de apărare;
- ▶ emite decrete privind încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen și în cel cu termen redus și trecerea lor în rezervă;
- ▶ poartă tratative, încheie tratate internaționale în domeniul militar în numele Republicii Moldova și le prezintă, în modul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului;
- ▶ înaintează Parlamentului propuneri privind participarea cu efective, armament și tehnică militară la operațiuni internaționale de menținere a păcii sau în scopuri umanitare;

Pe lângă Președintele Republicii Moldova activează, pe timp de pace, Consiliul Suprem de Securitate.

II. Consiliul Suprem de Securitate

Consiliul Suprem de Securitate (CSS) este un organ consultativ care analizează activitatea în domeniul asigurării securității și apărării naționale și prezintă Președintelui Republicii Moldova recomandări în probleme de politică internă și externă a statului.

Consiliul Suprem de Securitate examinează problemele privind securitatea națională, ținând cont de abordarea multilaterală a acesteia, determinată atât de starea de lucruri din domeniile politic, militar, de drept, al ordinii publice din țară, cât și de situația economico-financiară, socială, informațională, educațională, ecologică, administrativă, energetică ș.a.

Consiliul Suprem de Securitate are următoarele atribuții:

- ▶ acordă asistență Președintelui Republicii Moldova în exercitarea atribuțiilor sale, în vederea apărării suveranității, independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova,
- ▶ consultă Președintele Republicii Moldova în probleme de politică internă și externă a statului ce vizează securitatea și apărarea națională,
- ▶ coordonează și monitorizează documente de politici în domeniul asigurării securității și apărării naționale,
- ▶ analizează amenințările și riscurile la adresa securității și apărării naționale și elaborează propuneri pentru prevenirea și combaterea acestora,
- ▶ prezintă autorităților publice recomandări în problemele ce vizează

- ▶ securitatea și apărarea națională,
- ▶ dezvoltă un sistem eficient de analiză, expertiză și planificare strategică, în vederea asigurării securității și apărării naționale, inclusiv în situații de criză.

CSS elaborează și aprobă:

- ▶ decizii în problemele de politică internă și externă a statului în domeniul asigurării securității și apărării naționale;
- ▶ decizii pentru prevenirea și contracararea unor situații excepționale, cu grave consecințe social-politice, economice, militare, sanitare, ecologice etc.
- ▶ recomandări Președintelui Republicii Moldova în probleme de securitate și apărare națională, în vederea realizării atribuțiilor sale constituționale referitoare la:
 - exercitarea conducerii de asigurare a securității și apărării naționale;
 - luarea măsurilor de asigurare a securității și apărării naționale;
 - asigurarea conlucrării autorităților publice în domeniul securității și apărării naționale;
 - emiterea de decrete privind asigurarea securității și apărării statului;
 - purtarea tratatelor și încheierea de tratate internaționale, în numele Republicii Moldova, legate de asigurarea securității și apărării naționale.

CSS examinează:

- ▶ documente de politici în domeniul securității și apărării naționale;
- ▶ planuri de interacțiune între Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Serviciul de Protecție și Pază de Stat și alte autorități
- ▶ privind asigurarea securității și apărării naționale;
- ▶ proiecte de tratate internaționale în domeniul securității și apărării naționale;
- ▶ proiecte de acte normative ce vizează problemele de securitate și apărare națională;
- ▶ rapoarte și informații prezentate de autoritățile publice ce vizează securitatea și apărarea națională;
- ▶ planuri privind dotarea organelor afacerilor interne și ale securității statului cu armament, muniții, tehnică specială;

CSS examinează:

- ▶ problemele ce țin de politica internă și externă a statului în domeniul asigurării securității și apărării naționale;
- ▶ activitatea autorităților publice și instituțiilor statului responsabile de prevenirea și contracararea amenințărilor la adresa securității și apărării naționale, inclusiv a cazurilor de corupție care subminează securitatea națională;
- ▶ gradul de pregătire de luptă și de mobilizare a forțelor sistemului național de apărare;
- ▶ situațiile care necesită declararea stării de urgență, de asediu și de război;
- ▶ problemele ce țin de crearea, controlul și menținerea în stare funcțională a forțelor și mijloacelor de asigurare a securității și apărării naționale;

CSS monitorizează:

- ▶ implementarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova;
- ▶ punerea în practică a concepțiilor, doctrinelor și strategiilor sectoriale ce țin de securitatea și apărarea națională;
- ▶ executarea deciziilor adoptate de Consiliul Suprem de Securitate și a decretelor Președintelui Republicii Moldova ce vizează domeniul securității și apărării naționale.

III. Consiliul Suprem de Apărare

La instituirea stării de asediu, în scopul planificării, organizării și coordonării activității de apărare a țării și asigurării securității statului, Consiliul Suprem de Securitate se transformă în Consiliul Suprem de Apărare, în temeiul unui decret emis de Președintele Republicii Moldova.

Consiliul Suprem de Apărare are următoarele atribuții:

- ▶ înaintează Parlamentului propunerea privind declararea mobilizării;
- ▶ efectuează coordonarea generală a activității Forțelor Armate și a celorlalte componente ale sistemului de apărare a țării și aprobă măsurile urgente de respingere a agresiunii armate;
- ▶ precizează planul de mobilizare a Forțelor Armate și planul de mobilizare a economiei naționale și controlează îndeplinirea acestora;
- ▶ dispune trecerea unităților militare la o treaptă superioară a capacității de luptă, în conformitate cu planurile existente, inclusiv completarea lor cu resurse umane și tehnico-materiale conform statelor de război;

- ▶ aprobă direcțiile principale în domeniul relațiilor internaționale și mandatul delegațiilor care participă la negocierea și încheierea unor acorduri de asigurare a securității naționale;
- ▶ analizează rapoartele în problemele apărării țării și asigurării securității statului, prezentate de conducătorii autorităților administrației publice, și dispune aplicarea măsurilor de rigoare;
- ▶ conduce activitatea consiliilor teritoriale de apărare;
- ▶ exercită alte atribuții privind apărarea țării și asigurarea securității statului.

Hotărârile Consiliului Suprem de Apărare sunt executorii pentru autoritățile publice, agenții economici, instituțiile publice, cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini și pentru apatrizi.

IV. Parlamentul Republicii Moldova

Parlamentul asigură reglementarea legislativă și exercită controlul parlamentar în domeniul apărării naționale în formele și în limitele prevăzute de Constituție.

Parlamentul are următoarele atribuții în domeniul securității și apărării:

- ▶ aprobă strategia securității naționale, strategia națională de apărare și doctrina militară a statului;
- ▶ aprobă și modifică, la propunerea Președintelui Republicii Moldova sau Guvernului, structura generală și efectivul componentelor Forțelor Armate;
- ▶ aprobă volumul alocațiilor bugetare pentru necesitățile apărării;
- ▶ declară starea de asediu sau de război;
- ▶ declară mobilizarea și demobilizarea;
- ▶ exercită controlul parlamentar asupra Forțelor Armate;
- ▶ îndeplinește alte atribuții în domeniul apărării naționale prevăzute de legislație.

V. Guvernul Republicii Moldova

Guvernul răspunde de organizarea activităților și de realizarea măsurilor privind apărarea națională în limitele împuternicirilor prevăzute de legislație.

Guvernul are următoarele atribuții:

- ▶ coordonează activitatea ministerelor și a altor autorități ale administrației publice pentru realizarea măsurilor de asigurare a capacității de apărare a țării;

- ▶ elaborează și prezintă strategia națională de apărare Președintelui Republicii Moldova pentru a fi înaintată spre aprobare Parlamentului;
- ▶ aprobă strategia militară;
- ▶ aprobă analiza strategică a apărării;
- ▶ asigură alocarea și utilizarea, în condițiile legii, a resurselor financiare și materiale necesare organizării, înzestrării și mobilizării Forțelor Armate, întreținerii și pregătirii trupelor, menținerii în stare de operativitate a tehnicii și armamentului, pregătirii pentru mobilizare a economiei naționale;
- ▶ elaborează și realizează programele de stat privind construcția și dezvoltarea Forțelor Armate, direcțiile principale ale colaborării militare internaționale;
- ▶ propune spre aprobare volumul alocațiilor bugetare pentru necesitățile apărării;
- ▶ asigură încorporarea anuală a cetățenilor în serviciul militar în termen și în cel cu termen redus;
- ▶ asigură, pe timp de pace, constituirea rezervelor materiale necesare pe timp de război;
- ▶ elaborează și înaintează Parlamentului spre aprobare planul de mobilizare a economiei naționale, stabilește sarcinile ce revin ministerelor, departamentelor și agenților economici în conformitate cu acest plan;
- ▶ creează și desființează instituții de învățământ în domeniul militariei;
- ▶ ia hotărâri privind asigurarea cu pensii a cetățenilor eliberați din serviciul militar, privind protecția socială și juridică a militarilor și a membrilor familiilor lor, a cetățenilor care trec pregătirea în cadrul rezervei, precum și a membrilor familiilor militarilor căzuți, decedați sau dați dispăruți în timpul îndeplinirii serviciului militar, în conformitate cu legislația;
- ▶ asigură îndeplinirea tratatelor internaționale în domeniul militar;
- ▶ îndeplinește alte atribuții în domeniul apărării naționale prevăzute de legislație.

VI. Ministerul Apărării

Ministerul Apărării este autoritatea publică centrală care are misiunea

- ▶ să elaboreze politica de apărare,
- ▶ să conducă și să coordoneze construcția și dezvoltarea Armatei Naționale

- ▶ să determine riscurile și amenințările cu caracter militar
- ▶ să stabilească necesitățile privind pregătirea sistemului național de apărare pentru asigurarea securității militare a statului

Ministerul Apărării administrează politica de apărare prin intermediul Aparatului Central al ministerului, iar conducerea militară a Armatei Naționale – prin intermediul Marelui Stat Major.

Ministerul Apărării are următoarele atribuții:

- ▶ studiază și apreciază situația politico-militară,
- ▶ determină riscurile și amenințările cu caracter militar,
- ▶ conduce procesul de elaborare a strategiei naționale de apărare,
- ▶ elaborează strategia militară,
- ▶ emite directiva de planificare a apărării,
- ▶ perfecționează cadrul juridic în domeniul apărării naționale,
- ▶ elaborează propuneri privind formarea bugetului militar,
- ▶ organizează cercetările științifice în domeniul militar,
- ▶ menține capacitatea de luptă și de mobilizare a Armatei Naționale,
- ▶ realizează înzestrarea cu armament, tehnică și resurse tehnico-materiale a AN
- ▶ este principalul beneficiar de stat în ceea ce privește achiziționarea, crearea, fabricarea, repararea și testarea armamentului, a tehnicii militare,
- ▶ desfășoară încorporarea cetățenilor în serviciul militar,
- ▶ desfășoară concentrări militare, exerciții și antrenamente de mobilizare,
- ▶ organizează activitatea instituțiilor de învățământ în domeniul milităriei,
- ▶ elaborează propuneri de politici pentru protecția socială și juridică a militarilor,
- ▶ stabilește și întreține relații internaționale în domeniul apărării,
- ▶ întreține relații cu publicul și realizează măsuri de informare a societății.

Cerințele Ministerului Apărării în domeniul apărării naționale sunt executorii pentru toate autoritățile administrației publice centrale și locale, pentru instituțiile publice, agenții economici și cetățenii Republicii Moldova.

Sistemul organelor securității statului

Se constituie din:

1. Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova
2. Serviciul de Protecție și Pază de Stat
3. Poliția de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne
4. Serviciul Vamal

Securitatea statului este parte integrantă a securității naționale.

Prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

Securitatea statului se asigură prin stabilirea și aplicarea de către stat a unui sistem de măsuri cu caracter economic, politic, juridic, militar, organizatoric și de altă natură, orientate spre descoperirea, prevenirea și contracararea la timp a amenințărilor la adresa securității statului.

Organele securității statului au următoarele atribuții:

- ▶ apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova,
- ▶ asigurarea pazei frontierei de stat, apărarea regimului constituțional, a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei de atentate ilegale,
- ▶ desfășurarea activității informative pentru asigurarea securității statului,
- ▶ desfășurarea activității de contrainformații,
- ▶ asigurarea unui sistem de măsuri de apărare a secretelor de stat,
- ▶ asigurarea Parlamentului, a Președintelui Republicii Moldova și a Guvernului cu informații, necesare soluționării problemelor asigurării securității statului (în domeniul activității economice și politice externe, al afacerilor interne ale țării), dezvoltării social-economice, progresului tehnico-științific,
- ▶ asigurarea protecției economiei de atentate criminale;
- ▶ prevenirea evenimentelor extraordinare în transporturi, telecomunicații și la unitățile de importanță vitală,
- ▶ combaterea terorismului, a crimei organizate și a corupției,

- ▶ descoperirea, prevenirea și contracararea altor infracțiuni,
- ▶ asigurarea pazei de stat a persoanelor oficiale supreme din republică și a oamenilor de stat și fruntașilor vieții publice din alte state aflați în Republica Moldova,
- ▶ participarea în colaborare cu Poliția de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne la asigurarea controlului frontierei de stat

VII. Ministerul Afacerilor Interne

Ministerul Afacerilor Interne este organul central de specialitate al administrației publice care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate ce îi sunt încredințate:

- 1) ordinea și securitatea publică;
- 2) managementul integrat al frontierei de stat;
- 3) combaterea criminalității organizate;
- 4) gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor;
- 5) prevenirea și lichidarea consecințelor situațiilor de urgență și excepționale, protecția civilă, apărarea împotriva incendiilor și acordarea primului ajutor calificat;
- 6) asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și apărarea proprietății publice și private;
- 7) evidența populației și cetățeniei, evidența vehiculelor și conducătorilor de vehicule;
- 8) rezervele de stat și de mobilizare;
- 9) managementul funcțiilor cu statut special din cadrul Ministerului.

Atribuții

- ▶ elaborează și realizează întregul ansamblu de măsuri în vederea mobilizării și
- ▶ organizării activității organelor afacerilor interne pe perioada stării de urgență, de asediu și de război, și în situații excepționale pe timp de pace,
- ▶ asigură participarea trupelor de carabinieri pe timp de război, în cooperare cu alte formațiuni armate, la prevenirea acțiunilor îndreptate împotriva independenței și integrității statului,
- ▶ coordonează, la declararea stării de asediu sau de război, cu Ministerul Apărării măsurile de menținere a regimului stării de asediu sau de război și participă la operațiile de apărare a țării,

- ▶ asigură managementul integrat al frontierei de stat în domeniul prevenirii și combaterii amenințărilor la adresa securității frontaliere,
- ▶ în colaborare cu Ministerul Apărării asigură paza frontierei de stat, inclusiv în spațiul aerian,
- ▶ conduce nemijlocit forțele protecției civile de pe întreg teritoriul țării;
- ▶ coordonează activitatea autorităților administrației publice centrale de soluționare a problemelor ce țin de competența IGSU în caz de declanșare a situațiilor excepționale și de organizare a lucrărilor de lichidare a consecințelor acestora;
- ▶ direcționează, în comun cu alte subdiviziuni ale Ministerului Afacerilor Interne persoanele evacuate sau refugiate în localitățile stabilite și ține evidența acestor persoane.
- ▶ în condițiile stării de război asigură aducerea la îndeplinire a măsurilor de protecție a populației și bunurilor, desfășoară lucrările de salvare și alte lucrări de neamănat.

VIII. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene

- ▶ apără și promovează pe plan extern interesele naționale ale Republicii Moldova, inclusiv securitate și apărare, asigurând caracterul unic al politicii externe a statului,
- ▶ inițiază și desfășoară activități internaționale, contribuind la dezvoltarea relațiilor diplomatice și de cooperare cu toate statele, relații întemeiate pe principiile și pe normele dreptului internațional;
- ▶ asigură reprezentarea Republicii Moldova și promovarea intereselor naționale în statele lumii în cadrul organizațiilor internaționale;
- ▶ contribuie la:
 - consolidarea independenței și suveranității țării;
 - asigurarea reintegrității teritoriale;
 - afirmarea țării în calitate de factor de stabilitate pe plan internațional;
 - consolidarea dialogului politic RM-UE;
 - cooperarea politico-militară cu NATO.

IX. Biroul Reintegrare

- ▶ Promovarea obiectivului privind retragerea de pe teritoriul Republicii Moldova a forțelor armate și retragerea sau distrugerea armamentului, munițiilor și a echipamentului Federației Ruse, conform prevederilor constituționale și a angajamentelor internaționale existente,

- ▶ Elaborează și promovează strategiile, planurile și mecanismele privind reglementarea conflictului transnistrean, reintegrarea țării și dezvoltarea în perioada de post-conflict,
- ▶ Coordonează activitatea autorităților administrației publice în realizarea politicilor de reintegrare teritorială, politică, economică și socială a țării, inclusiv corelează aceste politici cu acțiunile pe plan extern și cu procesul financiar-bugetar,
- ▶ Monitorizează evoluția situației din Zona de securitate, precum și activitatea mecanismelor de pacificare, prezintă rapoarte și materiale analitico-informaționale la acest subiect,
- ▶ Coordonează activitatea delegației moldovenești în Comisia Unificată de Control,
- ▶ Monitorizează și analizează situația internă și externă legată de conflictul transnistrean,
- ▶ Participă la procesul de negocieri în vederea reglementării conflictului transnistrean și reintegrării Republicii Moldova.
- ▶ Prezintă informații despre activitatea Biroului și a Comisiei Unificate de Control,
- ▶ Formulează propuneri privind procesul de reglementare a conflictului transnistrean și reintegrare a țării.

X. Ministerul muncii și protecției sociale

- ▶ Elaborează și promovează proiecte de acte normative privind dezvoltarea demografică;
- ▶ Monitorizează indicatorii demografici și determină nivelul riscurilor demografice;
- ▶ Elaborează mecanisme de reglementare a proceselor migrației forței de muncă;
- ▶ Efectuează analiza impactului migrației forței de muncă asupra situației social-economice din țară și propune măsuri de diminuare a efectelor negative ale acestui fenomen;
- ▶ Elaborează și aplică măsuri pentru revenirea în țară și reintegrarea durabilă a lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor;

XI. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale

Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale este organul central de specialitate, ce promovează politica statului în domeniul infrastructurii și

dezvoltării regionale și își desfășoară activitatea în conformitate cu Constituția și legile Republicii Moldova, hotărârile Parlamentului, actele Președintelui Republicii Moldova, hotărârile și dispozițiile Guvernului, precum și cu alte acte normative.

Atribuții:

- ▶ Exerciță controlul de stat al calității în construcții pentru construcțiile din cadrul obiectivelor cu caracter secret, stabilite prin ordine ale Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova,
- ▶ Satisface comenzile necesare asigurării apărării naționale integral și în termenele stabilite din domeniul transporturilor (feroviar, aerian, naval, rutier):
 - asigură pregătirea de mobilizare a mijloacelor de transport;
 - menținere în stare de operativitate a tehnicii;
 - asigură funcționarea stabilă a subdiviziunilor de producție.
- ▶ dezvoltarea capacităților pentru asigurarea controlului și managementului spațiului aerian;
- ▶ promovează politicile statului în domeniul transporturilor și infrastructurii drumurilor;
 - elaborează regulile tranzitării țării de către mijloacele de transport, precum și căile de intrare;
 - în comun cu Ministerul Apărării, stabilește zonele cu restricții din spațiul aerian al Republicii Moldova, inclusiv pentru a serviciilor de securitate aeronautică, a serviciilor de telecomunicații aeronautice;
- ▶ În comun cu alte autorități publice centrale și locale răspunde de pregătirea teritoriului pentru apărare.

XII. Ministerul Finanțelor

- ▶ elaborează și promovează politica statului în domeniul finanțelor publice, inclusiv și a sectorului securității și apărării naționale;
- ▶ elaborează proiectul bugetului de stat pentru primul an de război;

XIII. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

- ▶ răspunde de securitatea alimentară, agricolă, silvicultură, cercetarea apelor, mărilor și fluviilor, bioeconomie.

XIV. Ministerul Justiției

- ▶ Monitorizează calitatea politicilor și actelor normative, și propune intervenții la crearea și perfecționarea legislației inclusiv pe domeniul securității și apărării;

- ▶ Efectuează expertize juridice a tuturor proiectelor de acte normative elaborate de autoritățile sistemului de securitate și apărare;
- ▶ Contribuie la menținerea stabilității și calității legislației, la respectarea principiului supremației legii, la monitorizarea implementării legislației;
- ▶ Coordonează procesul de reprezentare a intereselor statului în instanțele judecătorești și în instituțiile de arbitraj naționale și internaționale;

XV. Ministerul Economiei

- ▶ Planifică măsurile pentru trecerea autorităților administrației publice, a instituțiilor publice și a agenților economici la activitate pe timp de război;
- ▶ Elaborează planul de mobilizare a economiei naționale;
- ▶ Pregătește economia țării, economia unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și unitățile teritoriale autonome cu statut special, precum și agenții economici, pentru activitate pe timp de război;
- ▶ Creează, dezvoltă și păstrează capacitățile de mobilizare pentru fabricarea producției necesare satisfacerii nevoilor statului, ale Forțelor Armate și ale populației pe timp de război;
- ▶ Acumulează, păstrează și împăspătează rezervele de mobilizare;
- ▶ Organizează puncte de conducere ale autorităților administrației publice, ale instituțiilor publice și ale agenților economici, precum și pregătirea acestor puncte, pentru activitate pe timp de război.

Cadrul legislativ pentru Parte III:

1. Constituția Republicii Moldova/1994;
2. Legea nr.212/2005 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război;
3. Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională;
4. Legea nr.104/2020 cu privire la rezervele de stat și de mobilizare;
5. Legea nr.1192/2002 privind pregătirea de mobilizare și mobilizarea;
6. Legea nr.1244/2002 cu privire la rezerva Forțelor Armate;
7. Legea nr.1245/2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei;
8. Legea nr.1384/2002 cu privire la rechizițiile de bunuri și prestările de servicii în interes public;

9. Legea nr. 618/1995 a securității statului;
10. Legea nr. 619/1995 privind organele securității statului;
11. Hotărârea Parlamentului Nr.134/2018 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare;
12. Decretul Președintelui Nr.58/2021 privind aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate;
13. Hotărârea Guvernului Nr.961/2018 pentru aprobarea Strategiei Militare;
14. Hotărârea Guvernului Nr.77/2001 pentru aprobarea Regulamentului privind activitatea administrativ-militară și efectivul-limită al organelor administrativ-militare;
15. Hotărârea Guvernului Nr.283/2005 despre aprobarea Regulamentului cu privire la rechizițiile de bunuri și prestările de servicii în interes public;
16. Hotărârea Guvernului Nr.631/2003 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la evidența militară;
17. Hotărârea Guvernului Nr.751/2003 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la mobilizarea la locul de muncă;
18. Hotărârea Guvernului Nr.941/2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate;
19. Hotărârea Guvernului Nr.1418/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind apărarea teritorială a Republicii Moldova;
20. Hotărârea Guvernului Nr. 690/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale;
21. Hotărârea Guvernului Nr.692/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Apărării;
22. Hotărârea Guvernului Nr.693/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne;
23. Hotărârea Guvernului Nr.695/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare;
24. Hotărârea Guvernului Nr.696/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor;
25. Hotărârea Guvernului Nr.697/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene;
26. Hotărârea Guvernului Nr.698/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Justiției;

27. Hotărârea Guvernului Nr.143/2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Economiei;
28. Hotărârea Guvernului Nr.145/2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului;
29. Hotărârea Guvernului Nr.146/2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Educației și Cercetării;
30. Hotărârea Guvernului Nr.147/2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Culturii;
31. Hotărârea Guvernului Nr.148/2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății;
32. Hotărârea Guvernului Nr.149/2021 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

